

O świętowaniu 11 Listopada

W przededniu niepodległości

Uzyskanie niepodległości przez Polskę było możliwe dzięki temu, że państwa zaborcze: Austro – Węgry, Niemcy i Rosja, przegrały wojnę. 10 listopada 1918 roku przybył do Warszawy zwolniony z więzienia w Magdeburgu Józef Piłsudski. Dzień później Rada Regencyjna, która od września 1917 roku działała jako najwyższa tymczasowa władza w Królestwie Polskim, podporządkowała się Piłsudskiemu i powierzyła mu naczelne dowództwo nad organizującym się wojskiem.

Rada Regencyjna 27 X 1917 r. w drodze na Zamek Królewski po złożeniu przysięgi w katedrze warszawskiej św. Jana.

źródło: domena publiczna – www.wikipedia.org

Na przystanku Niepodległość

Pierwszym, który próbował przeforsować pomysł ogłoszenia niepodległości był jeden z regentów, książę Zdzisław Lubomirski. Proklamował on niepodległość także od Niemców, a nie pod ich dyktando **7 października 1918 roku**. W oficjalnym „Monitorze Polskim” wydrukowano podniosłą odezwę do Narodu. Rada Regencyjna oznajmiała w niej, że oto *wybija wielka godzina, na którą cały naród polski czekał z upragnieniem*.

POLACY! Obecnie już losy nasze w znacznej mierze w naszych spoczywają rękach. Okażmy się godnymi tych potężnych nadziei, które z górami przez wiek żywili wśród ucisku i niedoli ojcowie nasi. Niech zamilknie wszystko, co nas wzajemnie dzielić może a niech zabrzmí jeden wielki głos: Polska zjednoczona niepodległa.

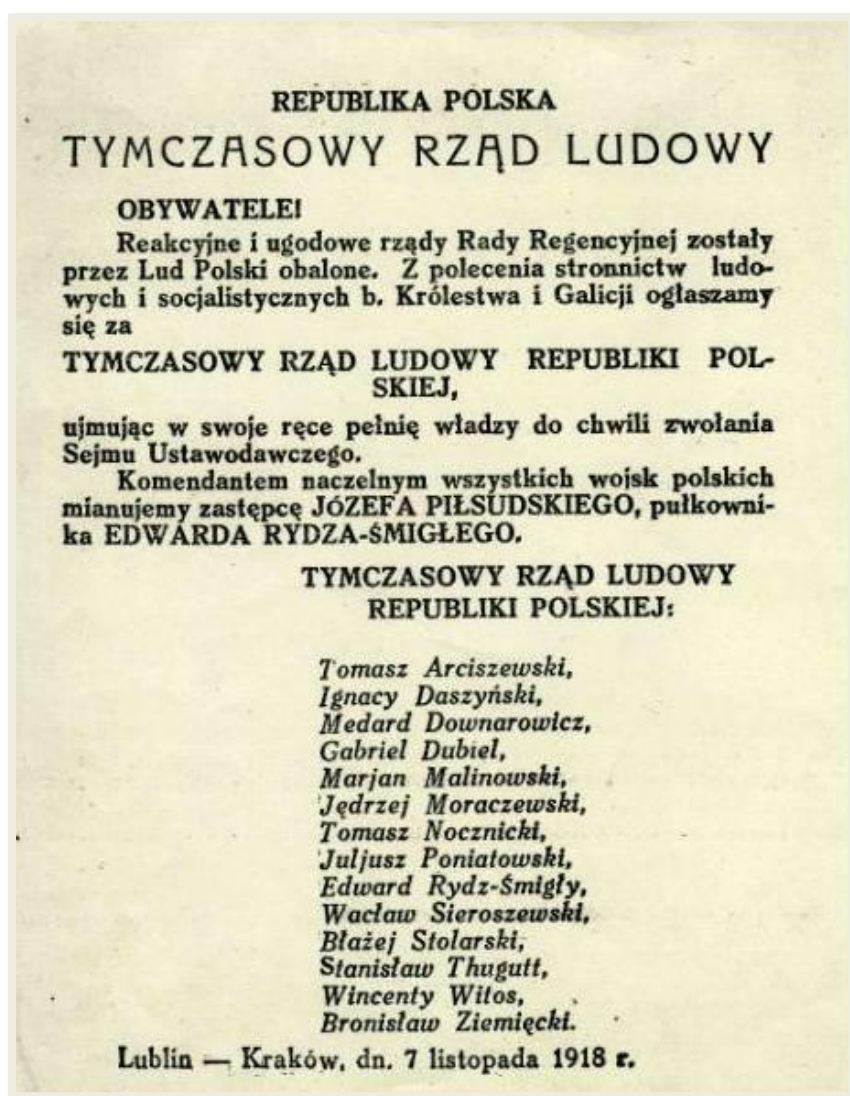
Następnego dnia wszystkie główne dzienniki przedrukowały odezwę, zwykle już na pierwszej stronie. W powszechnym odczuciu społeczeństwa dokument ten stanowił polską deklarację niepodległości. To do niego odwoływały się „Nowości Ilustrowane” pisząc o *Dniu zmartwychwstania*.

Wydania gazet z 8 października 1918 r.

źródło: domena publiczna – biblioteki cyfrowe - www.mbc.malopolska.pl,
www.crispa.uw.edu.pl, www.fbc.pionier.net.pl

Wciąż wiele podręczników podaje, że to 7 listopada 1918 roku w Lublinie powołano pierwszy prawdziwie polski, niepodległy rząd. Socjalistyczny gabinet Ignacego Daszyńskiego był samozwańczy. Posiadał on pełne poparcie tylko jednej partii, a jego program był tak radykalny, że nie mógłby się spotkać z poparciem szerszej rzeszy Polaków. Zarazem jednak właśnie ten rząd – który twierdził, że obalił „reakcyjną” Radę Regencyjną – przyznał polskim kobietom pełne prawa wyborcze i jako pierwszy mówił wprost o republice.

Jeden z afiszy proklamujących powstanie Tymczasowego Rządu Ludowego w Lublinie. Rozklejano je w nocy z 6 na 7 listopada 1918 roku.

źródło: domena publiczna – www.wikipedia.org

Przyjazd Piłsudskiego do Warszawy

W początkach listopada władza właściwie leżała na ulicy. Kontroli nad sytuacją nie sprawował Daszyński, ale nie mieli jej już również regenci. Do sięgnięcia po najwyższe urzędy był zdolny tylko jeden człowiek: właśnie zwolniony z niemieckiej twierdzy komendant pierwszej brygady Legionów i były członek rady stanu, Józef Piłsudski. Nawet jego najwięksi wrogowie, późniejsi krytycy i konkurenci, przyznawali, że w tych niepewnych chwilach był jedynym możliwym kandydatem na przywódcę państwa. Jego przyjazd do kraju i Warszawy rozpoczął nowe otwarcie.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Polska odzyskuje Niepodległość!

Piłsudski przywódcą nowo odrodzonego państwa!

11 listopada 1918 roku odbyła się narada Piłsudskiego z Radą Regencyjną, której wynikiem było ustąpienie regentów i oddanie całej władzy w ręce Twórcy Legionów.

„Zwycięstwo za nami. Przed nami szare życie. Piękno stygnie. Czekamy na chwilę wiosny nowego polskiego życia” (Józef Piłsudski).

źródło: „Józef Piłsudski 1867-1935”, Kraków 1935, s. 123

15 listopada 1918 r. oficjalny list z gratulacjami dla odrodzonej Polski wystosował papież **Benedykt XV**. Adresatem życzeń: *by Polska jak najszybciej odrodzona znowu w zupełnej niepodległości zajęła na nowo miejsce w gronie państw i kontynuowała swoją historię* był arcybiskup warszawski Aleksander Kakowski.

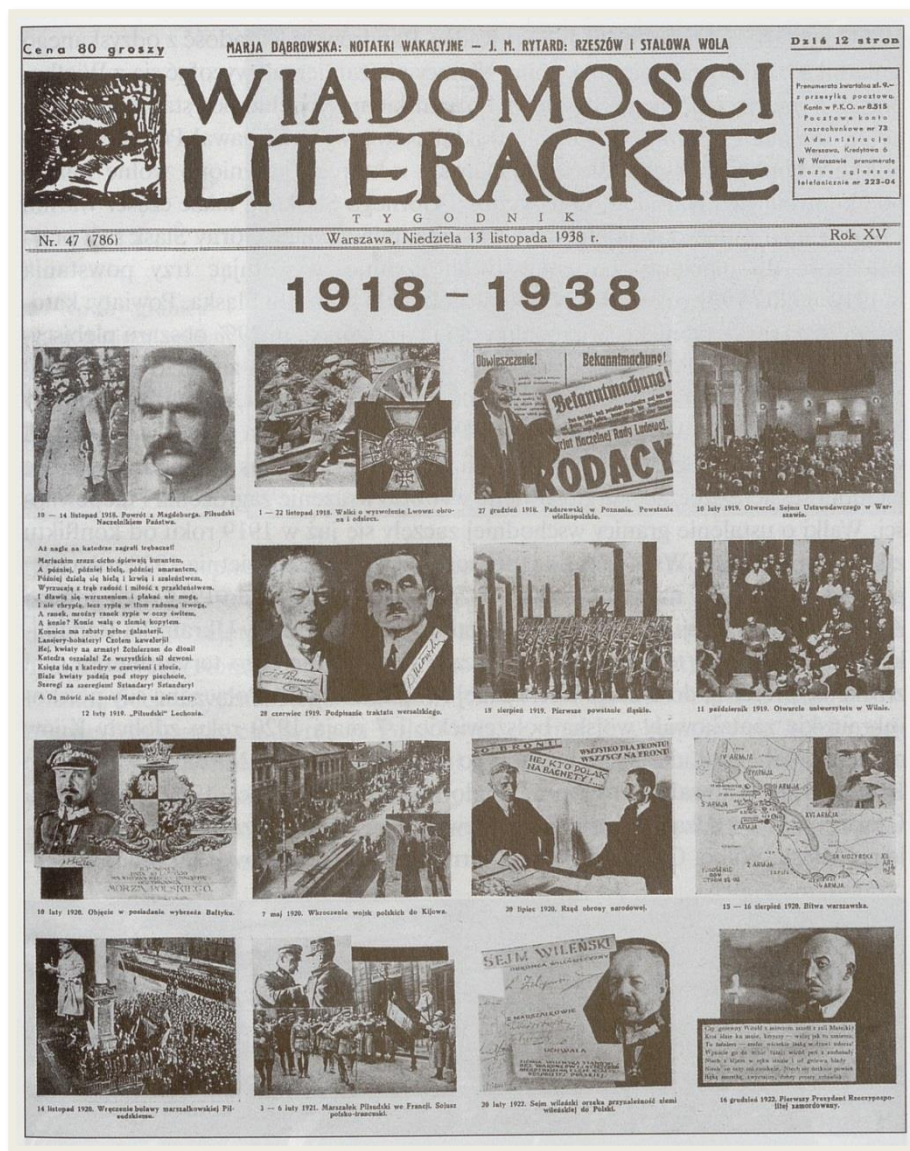

Papież Benedykt XV

źródło: Andrzej Nowak, „Niepodległa”, Kraków 2018, s. 232.

Literatura a niepodległość

To doniosłe wydarzenie postawiło w nowej sytuacji także narodowe piśmiennictwo. Literatura nie musiała już podejmować problematyki narodowowyzwoleńczej ani powstawać *ku pokrzepieniu serc*. Marzenia kilku pokoleń Polaków o wolnym kraju ziściły się. Największą eksplozją entuzjazmu, młodzińskiego witalizmu i nieprzytomnej radości wybuchają poeci. Ogłaszają wspólnie manifesty, zawiązują grupy, wydają pisma.

„Wiadomości Literackie”, 1938, nr 47

źródło: „Historia literatury i kultury polskiej”, t. 3, Warszawa 2007, s. 343.

Warszawska Kawiarnia Poetów

Kawiarnie stają się dla twórców drugim domem. Najpopularniejszą była Warszawska Kawiarnia Poetów Pod Pikadorem, mieszcząca się na Nowym Świecie, gdzie po raz pierwszy z licznie zgromadzoną publicznością spotkali się Julian Tuwim, Antoni Słonimski i Jan Lechoń. Pierwszy wieczór poetycki słynnych Skamandrytów odbył się już kilkanaście dni po odzyskaniu niepodległości – 29 listopada.

Publiczności podobał się nowy bezpretensjonalny styl młodych poetów.

źródło: Andrzej Nowak, „Niepodległa”, Kraków 2018, s. 232.

Ojczyzna moja wolna

Wreszcie można pisać o codzienności, życiu, radości. Tracą aktualność idee romantyczne, stąd manifest Antoniego Słonimskiego:

Ojczyzna moja wolna, wolna ...

Więc zrzucam z ramion płaszczy Konrada

(A. Słonimski, *Czarna wiosna*)

Ogromny ładunek energii, sił witalnych i zachwyty faktem istnienia zawiera wiersz J. Tuwima *Życie*.

Życie?

Rozpręzę szeroko ramiona,

Nabiorę w płuca porannego wiewu,

W ziemię się skłonię błękitnemu niebu

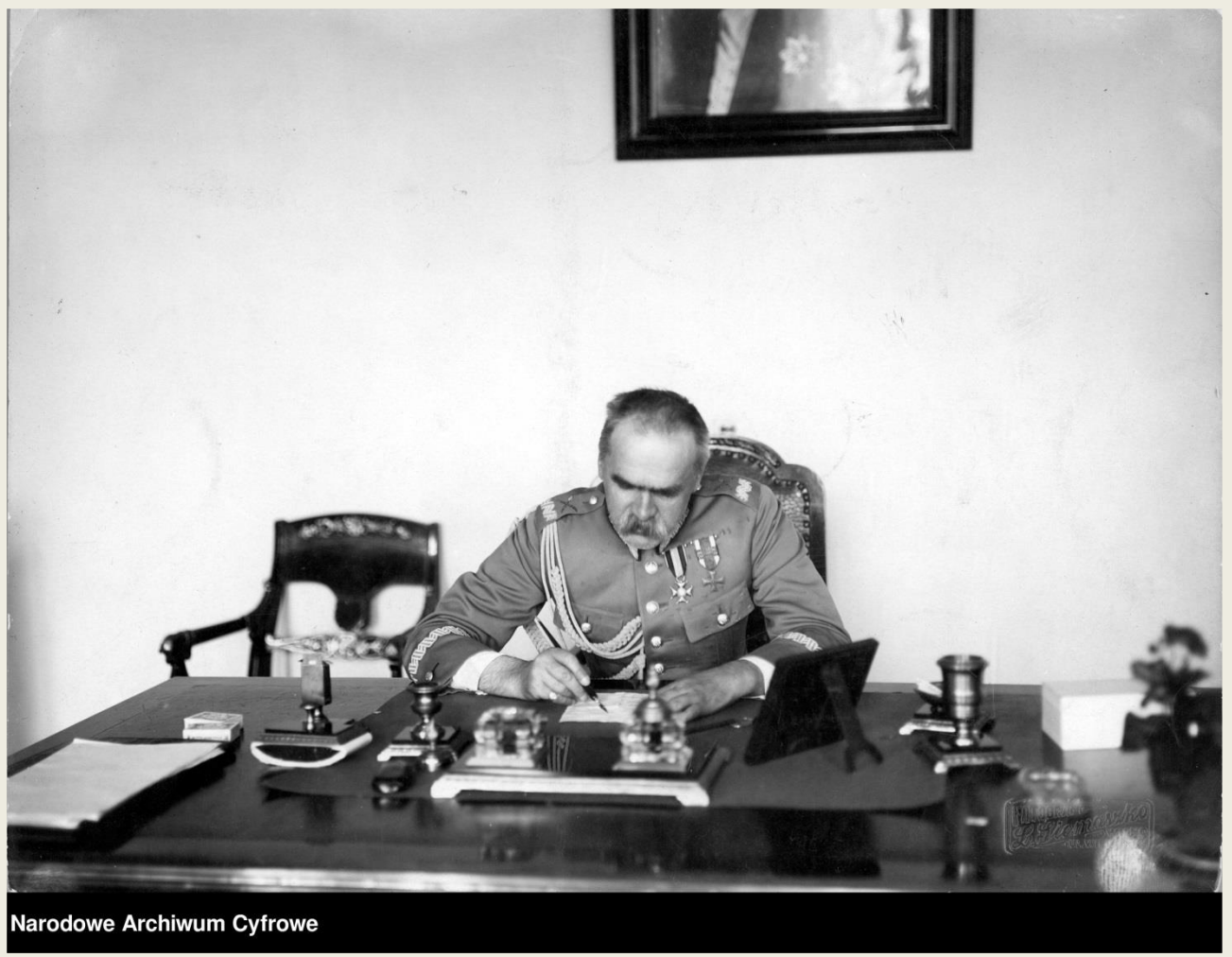
I krzyknę, radośnie krzyknę:

- Jakie to szczęście, że krew jest czerwona!

(J. Tuwim, *Życie*)

Uroczyste świętowanie

W 1926 r., Józef Piłsudski **wydał okólnik o ustanowieniu 11 listopada dniem wolnym od pracy**. I choć początkowo dotyczył on tylko roku 1926, dzięki autorytetowi i władzy Piłsudskiego nabrał trwałej mocy.

„Uważam za wskazane zwolnić w tym dniu pracowników państwowych od normalnego pełnienia ich funkcji urzędniczych, pozostawiając dzień 11 listopada 1926 roku wolnym od pracy we wszystkich władzach i urzędach państwowych.”
(Józef Piłsudski)

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Do roku 1937 rocznice odzyskania niepodległości świętowano jako uroczystości o charakterze stricte wojskowym. Odbywały się zazwyczaj w pierwszą niedzielę po 11 listopada. Organizowano rewie wojskowe, msze święte, ponadto w Belwederze wręczano najwyższe odznaczenia wojskowe, order Virtuti Militari.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Belweder.

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

*Naczelný Wódz dekoruje oficerów polskich krzyżem Virtuti Militari – 1918 r.
źródło: „Świat w obrazach”, Warszawa 1931, fot. nr 65.*

*Uroczystość wręczenia buławy marszałkowskiej Józefowi Piłsudskiemu na Placu Zamkowym w Warszawie – 14 listopada 1920 r.
źródło: Andrzej Nowak, „Niepodległa”, Kraków 2018, s. 323..*

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Przybycie Marszałka Józefa Piłsudskiego na obchody święta odzyskania niepodległości odbywające się na Placu Saskim – 11 listopada 1926 r.

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Marszałek Józef Piłsudski na Kasztance przyjmuje defiladę.

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

W końcu mamy oficjalne święto państwowe!

Dwa lata po śmierci marszałka, w 1937 roku, sejm przegłosował ustawę o Świącie Niepodległości, ustanawiając je **świętem państwowym**. Odbyły się pierwsze, oficjalne obchody Święta Niepodległości; ulicami Warszawy przeszła uroczysta parada wojskowa, zorganizowano zbiórkę funduszy na dobrojenie armii, w Parku Wolskim odsłonięto pomnik bohatera powstania listopadowego gen. Józefa Sowińskiego. W szkołach przygotowywano akademie, a w zakładach pracy organizowano spotkania z uroczystymi przemówieniami.

Gmach Sejmu RP, 1933 rok.
źródło: „Oblicza Niepodległej”,
Warszawa 2018, s.174.

Warszawa, 28 listopada 1937 r. – uroczyste odsłonięcie pomnika generała Józefa Sowińskiego w Parku Wolskim.

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

*Belweder – 11 listopada 1937 r. Prezydent RP Ignacy Mościcki składa wieniec.
źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.*

Narodowe Archiwum Cyfrowe

*General Inspektor Sił Zbrojnych marszałek Edward Rydz-Śmigły w rozmowie z
generalicją przed rozpoczęciem defilady wojskowej – 11 listopada 1937 r.
źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.*

Defilada wojskowa – 11 listopada 1937 r.

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Generał Edward Rydz-Śmigły przyjmuje defiladę – 11 listopada 1937 r.

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

W czasie II wojny światowej świętowanie polskich świąt państwowych stało się niemożliwe.

Przygotowywano jednak konspiracyjne obchody 11 listopada często narażając swoje życie. W dniach poprzedzających 11 listopada na murach, ogrodzeniach i chodnikach pojawiały się napisy: *Polska żyje, Jeszcze Polska nie zginęła, 11.XI.1918.*

Pomniki przystrajano **biało-czerwonymi kwiatami i proporczykami**, na budynkach zawieszano flagi narodowe. W prasie konspiracyjnej zamieszczano artykuły przypominające o Świącie Niepodległości.

źródło: domena publiczna – Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Nowe Święto

Po II wojnie światowej obchody Święta Niepodległości zastąpiono Narodowym Świętem Odrodzenia Polski obchodzonym 22 lipca. Był to dzień rocznicy ogłoszenia odezwy do narodu polskiego samozwańczego tymczasowego organu władzy pod nazwą Polskiego Komitetu Wyzwolenia Polski. Dokument ten przeszedł do historii jako „Manifest Lipcowy”. Był najważniejszym dokumentem określającym początki Polski Ludowej i zasady jej funkcjonowania.

1978 rok – nowy rozdział w historii

W PRL-u pozbawiono Polaków możliwości uroczystego świętowania dnia 11 listopada. Jednak nawet represje władz nie odstraszały społeczeństwa od nielegalnego organizowania obchodów rocznicy odzyskania niepodległości. O pielęgnowanie tradycji dbał szczególnie m.in. Karol Wojtyła. 11 listopada w całej Polsce odbywały się msze w intencji ojczyzny, spontaniczne obchody i manifestacje.

Nadszedł 1978 rok, który przyniósł pewne ożywienie. Tego roku papieżem został wybrany Polak - kardynał Karol Wojtyła. Ta niesamowita wiadomość ośmieliła społeczeństwo polskie do zorganizowania obchodów święta niepodległości, jakich po II wojnie światowej nie było.

W tym czasie obchody rocznicowe organizowano nielegalnie. Uczestnicy często byli represjonowani przez ówczesne władze.

Narodowe Święto Niepodległości

Święto Niepodległości obchodzone 11 listopada zostało przywrócone ustawą sejmową 15 lutego 1989 r. pod nazwą Narodowego Święta Niepodległości. Dzień ten jest dniem wolnym od pracy. Główne obchody, z udziałem najwyższych władz państwowych, odbywają się w Warszawie, na placu Marszałka Józefa Piłsudskiego, przed Grobem Nieznanego Żołnierza. Dzień ten ponownie odzyskał należne mu miejsce.

Warszawa – Grób Nieznanego Żołnierza.

źródło: domena publiczna – www.wikipedia.org (fot. Grzegorz Petka).

Materiały wykorzystane przy opracowaniu:

11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości, Warszawa 2012.

Godek Sławomir, *O odrodzeniu Rzeczypospolitej*, Warszawa 2018.

Górny Maciej, *Jak świętować Niepodległą?*, Sulejówek 2019.

Józef Piłsudski 1867-1935, Kraków 1935.

Literatura wobec niepodległości, Łódź 1983.

Nowak Andrzej, *Niepodległa*, Kraków 2018.

Pierwsze dni Niepodległości, Sulejówek [2018].

Fotografie pochodzą z:

Historia literatury i kultury polskiej, t. 3, Warszawa 2007.

Józef Piłsudski 1867-1935, Kraków 1935.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Nowak Andrzej, *Niepodległa*, Kraków 2018.

Oblicza Niepodległej, Warszawa 2018.

Świat w obrazach, Warszawa 1931, fot. nr 65

www.buwcd.buw.uw.edu.pl

www.crispa.uw.edu.pl

www.fbc.pionier.net.pl

www.mbc.malopolska.pl

www.wikipedia.org

opracowanie – Izabela Szymańska

Dział Zbiorów Specjalnych Książnicy Podlaskiej im. Ł. Górnickiego w Białymstoku

Listopad 2020